

نقش حفاظت اطلاعات ملی در استحکام ساخت درونی قدرت ملی

حمیدرضا نادی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۵/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۷/۱۱

چکیده

قدرت ملی از مهم‌ترین مؤلفه‌های اعمال حاکمیتی و توسعه ملی و دوام و پابرجایی نظام سیاسی می‌باشد بطوریکه در پرتو کسب این مؤلفه‌ها امکان تحقق آرمان‌ها و اهداف ملی فراهم خواهد شد؛ گرچه ایجاد امنیت در ابعاد مختلف نشانگر محقق شدن وجوه کارکردی قدرت ملی می‌باشد لیکن تداوم آن نیاز به استحکام درونی قدرت ملی به ویژه در بعد کارکردی نهادهای امنیتی و دفاعی می‌باشد. جامعه حفاظت اطلاعاتی به عنوان یکی از نهادهای امنیتی مؤثر در قدرت ملی از بازیگران اصلی این عرصه بوده که در صورت ایفای کارکرد ملی یعنی هم تکمیلی نهادی و هم افزایی ملی قادر خواهد بود تا استحکام درونی قدرت ملی را قوت بخشد. محقق در این مقاله به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که نقش حفاظت اطلاعات ملی در استحکام ساخت درونی قدرت ملی چیست؟ و چگونه می‌توان با ایجاد این نهاد به این هدف نائل گردید که در پاسخ به این سؤال با تبیین الزامات ایجاد حفاظت اطلاعات ملی نقش کارکردی آن در ایجاد انسجام و یکپارچه سازی در درون جامعه اطلاعاتی که عامل مهمی در رسیدن به استحکام ساخت درونی قدرت ملی می‌باشد، مورد مطالعه قرار گرفته است. در این تحقیق با روش تحقیق داده بنیاد و با بهره گیری از نظرات تخصصی نخبگان این حوزه که به صورت هدفمند و با روش گلوله برفی تعیین شده‌اند ضرورت و الزامات ترسیم الگوی راهبردی از سه منظر تهدیدات ملی، منافع ملی و اهداف ملی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و تأثیر کارکردهای انسجام گرا و هم افزای این نهاد ملی را در استحکام ساخت درونی قدرت ملی مورد تأکید قرار داده است.

واژگان کلیدی: قدرت درونی، حفاظت اطلاعات، استحکام

مقدمه

شتاب تحولات و تغییرات در عرصه‌های تولید قدرت و امنیت در عصر کنونی به حدی است که به واسطه این تغییرات موجودیت و عرصه کنشگری تمامی نهادها و سازمان‌ها به درک صحیح و به موقع از این دگرگونی و برنامه ریزی برای مواجه شدن با آن گره خورده است. مدیریت نظام امنیتی و حفاظت اطلاعاتی کشور نیز نه تنها مستثنی از شرائط این تغییرات نمی‌باشد بلکه به عبارتی در نوک پیکان فضای چالش برانگیز عصر کنونی قرار دارد.

نظام امنیتی و حفاظت اطلاعاتی در حال حاضر با پدیده‌های مخربی مواجه هستند که سعی در خدشه به قدرت ملی و اقتدار نظام بوده و برای مدیریت و مهار این تهدیدات نیازمند تمهیدات و تدابیر جدیدی می‌باشد گرچه نهادها و سازمان‌های متعددی متولی وظایف حفاظت اطلاعاتی در کشور می‌باشند ولیکن الزامات و ضرورت هائی باعث شده تا الگوهای بدیعی در سطح راهبردی همانند الگوی حفاظت اطلاعات ملی برای حفاظت از ارزش‌های نظام و استحکام قدرت درونی نیاز به مطالعه و طراحی باشد.

در چنین محیط و شرایطی، وجود ساختاری به عنوان حفاظت اطلاعات ملی قادر است علاوه بر شناخت و درک نقاط بحرانی و تهدیدزا و عوامل اثرگذار خارجی و داخلی، با برنامه‌ریزی راهبردی در افق آینده کنش‌های منفی اثرگذار را که امنیت ملی یک کشور را به خطر می‌اندازد، با کنترل راهبردی مهار نماید. و متناسب با رخدادهای محیطی و رصد علائم کم‌سو از غافلگیری‌های راهبردی پیشگیری نموده و در صورت لزوم و تغییر در مفروضات اساسی با تولید راهبردهای مناسب به این رخدادهای واکنش سریع و مقتضی را نشان داده و قدرت و منافع ملی را در پرتو حفاظت از دارائی‌های ارزشمند نظام از اطلاعات گرفته تا اماکن و شخصیت‌ها در افق زمان تأمین نماید.

بیان مسئله و اهمیت تحقیق

از آنجائیکه اطلاعات طبقه بندی شده به عنوان بخشی از ارکان قدرت ملی علاوه بر تهدید از طرف سرویس‌های اطلاعاتی دشمن با آسیب‌های متعددی که ناشی از ضعف و یا عدم درک یکسان از اهمیت و ارزش حفاظتی آن‌ها در ارکان داخلی کشور مواجه می‌باشد برای مقابله با این چالش‌های امنیتی و جلوگیری از درز اخبار و اطلاعات نیاز است در سطح ملی فرآیند و ساختاری را پیش بینی نمود تا با نگاهی ملی و با رویکرد جامع و نظام مند نسبت به حفاظت از اسرار نظام و سایر ارزش‌های قابل حفاظت اقدام نماید. (نادی: ۱۳۹۲: ۴)

روبه‌رو شدن با چالش‌های پیچیده اطلاعاتی و ضد اطلاعاتی به خصوص در حوزه مسائل قدرت و توسعه ملی و تغییرات گسترده فناوری ارتباطی و کاهش قدرت دولت‌های ملی در اعمال

حاکمیت داخلی و فروریختن اهمیت مرزهای سرزمینی، به طور گسترده ای قواعد بازی امنیتی را دستخوش تغییر قرار داده است. بطوریکه دولت‌ها مجبور گردیده اند در بهره گیری از ساختارهای امنیتی برای تولید و استحکام قدرت ملی تجدید نظر نمایند. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) با درک عمیق و حکیمانه از تحولات آینده الزامات تحقق اهداف آرمانی کشور را توجه به استحکام ساخت درونی قدرت دانسته و تاکید بر رویکردهای درون زا در حوزه‌های مختلف قدرت ملی دارند. از این رو درک رهیافت‌هایی که قادر باشد ساختارهای امنیتی و حفاظت اطلاعاتی را در مسیر استحکام بخشی به قدرت درونی قرار دهد از دغدغه‌های محقق در این مقاله است.

با توجه به اینکه مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) با درک هوشمندانه از ضرورت نگاه یکپارچه و هماهنگ به موضوعات اطلاعاتی و حفاظت اطلاعاتی می‌فرماید: "دستگاه‌های اطلاعاتی ما اگر مثل جزیره عمل کنند، جدا جدا عمل کنند خودشان را از خیرات زیادی محروم کرده‌اند باید مثل ظروف مرتبط عمل کنند." (بیانات، ۸۸/۹/۸) بدین جهت حفاظت اطلاعات ملی با برقراری ارتباط بین حلقه‌های جدا از هم در حفظ اطلاعات، و ظرفیت مهار آسیب‌های ناشی از پراکندگی، خلاء و شکاف موجود در نظام حفاظت اطلاعاتی کشور می‌تواند مکانیسم و نظامی هماهنگ و یکپارچه برای حفاظت از اسرار و اطلاعات طبقه بندی شده و حفظ موضوعات ارزشمند نظام از تعرض و نفوذ نامحرمان و بیگانگان فراهم نماید. از این رو این مطالعه به دنبال آنست تا نقش حفاظت اطلاعات ملی را در استحکام قدرت ملی مورد بررسی و تحقیق قرار دهد.

وجوه کارکردی حفاظت اطلاعات ملی در یکپارچه سازی و ایجاد تعامل و هماهنگی در درون ساختار امنیتی که پیامد آن انسجام و هم تکمیلی نهادی در درون نظام امنیتی خواهد شد مبین اهمیت این تحقیق در درک این کارکردها و نقش آن در استحکام ساخت قدرت درونی می‌گردد.

اهداف تحقیق

۱. تبیین نقش حفاظت اطلاعات ملی در استحکام ساخت درونی قدرت
۲. شناخت نقش انسجام ساختار حفاظت اطلاعاتی و امنیتی در استحکام قدرت ملی

سوالات تحقیق

۱. نقش حفاظت اطلاعات ملی در استحکام ساخت درونی قدرت ملی چیست؟
۲. چگونه انسجام ساختار حفاظت اطلاعاتی موجب استحکام قدرت درونی می‌گردد؟

روش تحقیق و جامعه آماری: این پژوهش از نوع تحقیق کاربردی بوده و با روش تحقیق موردی زمینه ای می باشد که برای گردآوری اطلاعات با بهره گیری از روش های تحقیقات کیفی از روش داده بنیاد استفاده گردیده و سعی شده از دیدگاه و نظرات نخبگان امنیتی و اطلاعاتی هم چون مدیران، روسا و فرماندهان سازمان های امنیتی و حفاظت اطلاعاتی و حراستی که دارای تحصیلات تکمیلی و یا خبرویت در دستگاه های اطلاعاتی و امنیتی هستند استفاده گردد.

نمونه برداری و حجم نمونه:

نمونه برداری در این تحقیق به صورت هدفمند و به روش گلوله برفی و تا زمان تحقق اشباع نظری ادامه یافته و از دیدگاه نخبگان و خبرگان جامعه اطلاعاتی کشور به تعداد ۳۸ نفر با مسئولیت ها و ویژگیهای زیر استفاده شده است:

۱	وزیر اطلاعات
۱	قائم مقام و معاون وزیر
۴	روسای ساحفاها
۲	جانشین رئیس ساحفاها
۲	مدیر حراست کل کشور
۳	مدیر ارشد امنیتی
۹	پژوهشگر و مدرس دانشگاه
۱	رئیس اطلاعات (ناجا)
۱	رئیس سازمان پدافند غیر عامل
۱۴	کارشناس عالی حفاظت اطلاعاتی

مبانی نظری تحقیق

ساخت درونی نظام سیاسی در شرایطی به وضعیت کارکردی نائل می گردد که بین نهادهای مختلف زمینه های انسجام گرا به وجود آید و انسجام را می توان زمینه ساز استحکام ساخت درونی دانست؛ تحقق این امر معطوف به شرایط و فرایندی است که زمینه های لازم برای ((هم تکمیلی ساختاری)) و ((مشابهت رفتاری)) ایجاد گردد. (متقی: ۱۳۹۴) از این رو حفاظت اطلاعات ملی با کارکردهای ایجاد انسجام و هم افزایی در درون ساختار حفاظتی و امنیتی نقش بسزایی در ساخت درونی قدرت و استحکام آن دارد.

ضرورت انسجام و همگرایی در نظام حفاظت اطلاعاتی

حفاظت اطلاعات ملی سامانه ای با رویکرد ملی، جامع، یکپارچه و هدفمند است که بصورت نظام مند فرآیندهای جامع مدیریت حفاظت از منابع و زیر ساخت های ملی و حراست از

محرمانگی منافع، اهداف و دستاوردهای ملی را با تلاشی هم افزا در توسعه سطح ایمنی و دفع تهدیدات امنیتی در کشور محقق سازد. (حسن بیگی - ۱۳۸۹: ۱۱) از این رو علل و عوامل اصلی که ایجاد حفاظت اطلاعات ملی را به اذهان مهندسان نظام امنیتی متبادر می‌سازد مجموعه ای از عوامل امنیتی و اطلاعاتی است که با توجه به تحولات عصر حاضر که تغییرات فزاینده و شتابگر، تمهیدات نو و به روزی را دیکته می‌نماید باعث شده تا ایجاد حفاظت اطلاعات ملی، راهبردی برای مواجهه با این تحولات و مدیریت آسیب‌های امنیتی در عرصه‌های ذکر شده باشد که به تشریح بخشی از این عوامل پرداخته می‌شود:

۱) **افزایش ضریب حفاظتی:** ساختارها و سازمان‌های حفاظتی و امنیتی در دستیابی به اهداف بنیادین خود همچون دیگر نهادهای اجتماعی مانند احزاب و شرکت‌ها همیشه و همواره موفق نیستند و اصولاً موفقیت‌ها و نیز شکست‌ها امری نسبی در کنش‌های فردی و اجتماعی می‌باشد. تا موقعی که معیارهای کاملاً کمی و اثبات‌پذیری برای سنجش کامیابی‌ها و ناکامی‌ها وجود نداشته باشد، ارزیابی از نتایج و فرآیند عملکرد یک نهاد و سازمان در زیر چتری از ابهامات باقی خواهد ماند. از این منظر، می‌توان گفت ارزیابی فعالیت و عملکرد سازمان‌های حفاظت اطلاعاتی که به لحاظ ماهوی و شکلی با دیگر نهادهای اجتماعی متفاوت است از نسبت و ابهام بیشتری برخوردار است. از این رو ایجاد ساختاری که توان هم افزایی و هماهنگی برون سازمانی را فراهم نماید بی شک موجب افزایش ضریب حفاظتی در کل ساختار امنیتی و حفاظتی خواهد شد. عدم افشای علل و زمینه‌های موفقیت‌ها و شکست در این نهادها به نحوی است که پنهانکاری در این زمینه نیز جزء ویژگی‌های ذاتی آن‌ها تلقی می‌گردد. افزایش ضریب حفاظتی مستلزم بازسازی و اصلاح ساختارهای امنیتی و اطلاعاتی که دارای اهداف و کارویژه‌های مشخص و معینی هستند می‌باشد.

۲) **گسترش اهداف حفاظتی:** در گذشته مدیریت‌های حفاظتی اغلب تعداد محدودی از اهداف (حساسیت‌ها و اسرار) را شناسایی و طبقه‌بندی می‌کردند. اما در نظام امنیتی کنونی، این امر به کلی دگرگون شده است چرا که اینک هر نهادی، هر سازمان و هر شرکتی و حتی هر فردی خود را موظف می‌داند، اسرار و حساسیت‌های مربوط به خود را شناسایی کند. در چنین اوضاع و احوالی، مدیریت امنیت اطلاعات دیگر متمرکز نیست و هر مدیریت امنیت اطلاعات منفردی، تنها یکی از ده‌ها و بلکه صدها مدیریتی است که حساسیت‌ها را شناسایی می‌کند. پس در شرائط کنونی اهداف قابل حفاظت گسترده تر و متنوع تر گردیده و آنچه مهم است روحیه همکاری و هماهنگی در حفاظت از این اهداف می‌باشد.

از طرفی با توجه به اینکه خرابکاران آینده احتمالاً حتی کمتر از امروز، دارای سازمان و سلسله مراتب خواهند بود، ولی به گونه بهتری با هم ارتباط خواهند داشت. پراکندگی آنان ایشان را ناشناخته تر نگاه خواهد داشت اما توانائی آنان در هماهنگ ساختن اقداماتی در مقیاس جهانی افزایش خواهد یافت. (استراتژی امنیت ملی آمریکا در قرن ۲۱: ۲۰۰۱: ۱۰۳) از این رو اهداف قابل حفاظت در معرض تهدیدات جدیدی قرار خواهد گرفت.

۳) اشراف بر اطلاعات دولتی و خصوصی: در گذشته (و تا حدودی در حال حاضر) بخش امنیت، حراست و حفاظت در انحصار مقامات دولتی بود و یا به طور کلی حاکمیتی اداره می‌شد یعنی، اطلاعات توسط حاکمیت تولید و از تولید به مصرف حاکمیت می‌رسید. اما امروزه به یمن فناوری اطلاعات، سامانه‌های پشتیبانی تصمیم‌گیری‌های امنیتی، در بخش دولتی، خصوصی به کارگرفته می‌شوند و علاوه بر آن، نهادهای پژوهشی متعددی روی کشف و پردازش اطلاعات امنیتی کار می‌کنند. از راهبردهای مهم اطلاعاتی سهمیم کردن شرکت‌های غیر دولتی در اطلاعات و تحلیل است. چون دسترسی بهتری به مراکز تولید اخبار دارند. (گری گوری. اف. ترورتون: ۲۰۰۱: ۳۵۹) در جامعه شبکه‌ای امروز، در زمینه جمع‌آوری اطلاعات امنیتی نیز نوعی رقابت میان کنش‌گران مرتبط، حاکم و یا حداقل مطرح است. برخی از اشکال این رقابت را می‌توان در بازار برونسپاری، همسپاری و درون‌سپاری امور مربوط به حراست اطلاعات، امنیت و حفاظت فیزیکی مشاهده کرد. بخشی از مهم‌ترین و موثرترین زیر ساخت‌های حیاتی و منابع کلیدی کشور در اختیار مالکین و کاربران بخش خصوصی قرار دارد بنابراین آن‌ها ناگزیر به سرمایه‌گذاری امنیتی به عنوان یک ضرورت در عملیات تجاری خود و در نهایت کسب اعتماد مشتریان می‌باشند در محیط تهدیدآمیز کنونی بخش خصوصی در صفحه اول دفاع از اعتبار و منافع اقتصادی کشورها قرار دارد. (راهبرد ملی آمریکا در حفاظت از زیرساخت‌ها و منابع کلیدی: ۲۰۰۳: ۶۷) با توجه به ماهیت پویای تهدیدات کنونی و اهمیت سرقت اطلاعات در فضای رقابتی بین شرکت‌ها و مؤسسات خصوصی که هر یک سعی در بیرون کردن رقیب از عرصه فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری می‌نمایند و از طرفی به هم پیوستگی اقتصاد جهانی باعث شده تا رشد و پیشرفت شرکت‌های تجاری و اقتصادی در گرو حضور در دنیای رقابتی باشد از این رو حفاظت از اطلاعات بخش خصوصی هم اندازه اطلاعات دولتی در استحکام قدرت ملی تاثیرگذار است.

۴) تمرکز در مدیریت حفاظت اطلاعاتی: وجود ساختار غیر متمرکز و پراکنده در نظام حفاظت اطلاعاتی کشور و آسیب‌های ناشی از شکاف‌های موجود در ساختار امنیتی فعلی، ضرورت وجود

یک قوه عاقله و هوشمند ملی و متمرکز که قادر باشد با پر نمودن خلاء های حفاظتی، کارکرد رهبری و هدایت گری داشته و وحدت مدیریت و سیاستگذاری را در درون نظام حفاظت اطلاعاتی تولید نماید از الزامات امنیتی و حفاظتی برای ساخت قدرت درونی محسوب می‌شود.

حفاظت اطلاعات ملی را می‌توان مجموعه اقدامات عامل و غیر عاملی دانست که به صورت سازمان یافته جهت حفاظت از اطلاعات ملی و ارزش‌های قابل حفاظت و منابع حیاتی کشور در مقابل نشت و درز و یا سرقت اخبار و جلوگیری از خرابکاری توسط عوامل مخرب و جاسوس صورت می‌گیرد، اقتدار حفاظت اطلاعاتی، که در پرتو کارکرد یک مدیریت متمرکز حفاظتی ایجاد می‌شود دارای ثمرات و فواید زیادی برای کشور می‌باشد که موارد مهم آن عبارت‌اند از:

- ارائه تحلیل اطلاعاتی هماهنگ و با کیفیت بالا و ایجاد منابعی برای تصمیمات، که اولویت ملی را مد نظر قرار دهد. به عبارت دقیق‌تر، چنین چیزی می‌تواند به جای اینکه ساختار مدیریتی و سازمانی نظام حفاظت اطلاعاتی را حول وظایف اقدامات محدود و خاص هر سازمان متمرکز نماید، حول وظیفه اصلی امنیت ملی متمرکز کند.

- رهبری متمرکز و قوی بر نظام حفاظت اطلاعاتی با افزایش ارتباطات و همکاری میان سازمان‌های گوناگون زمینه تقویت قدرت ملی را فراهم می‌آورد. اولویت‌دهی سازمان‌های حفاظتی و حراستی به وظایف موردی خاص و نیازهای خاص خود، به ضرر منافع بزرگ‌تر یعنی امنیت ملی می‌باشد. غلبه بر تنگ‌نظری دیوان سالاری میان سازمان‌ها کار آسانی نیست چرا که معمولاً دیوان سالاری متعصب در برابر تلاش‌ها برای تغییر و اصلاح اهداف و کارویژه‌های اصلی خود مقاومت می‌کنند. با توجه به ماهیت فراملی تهدیدات امنیت ملی معاصر، در داخل و خارج جامعه اطلاعاتی این درک و شناخت رو به رشد است که مراکز تلفیقی و یکپارچه می‌تواند با غلبه بر تأثیرات زیانبار کوتاه‌نظری نهادی به ساخت درونی قدرت ملی کمک کند.

۵) انسجام در نظارت و کنترل نهادی بر جامعه حفاظت اطلاعاتی: از کارکردهای مهم برای حفاظت اطلاعات ملی فراهم نمودن بستر لازم برای نظارت و کنترل بر عملکرد نظام ضد اطلاعاتی است حفاظت اطلاعات ملی با توجه به نقش رهبری نظام مند خود امکان نظارت بر عملکرد این سازمان‌ها را به شکل تخصصی فراهم می‌کند. نظارت و کنترل یکی از اجزای اصلی مدیریت در عملیات حفاظت اطلاعاتی محسوب می‌شود به طوری که بدون توجه به این مهم، برنامه ریزی، سازماندهی و هدایت نظام امنیتی کشور ناقص بوده و تضمینی برای انجام درست عملیات‌ها وجود ندارد و در حقیقت زمانیکه یک برنامه جهت عملیات حفاظتی تهیه و برای اجرای آن سازماندهی صورت می‌گیرد، انتظار مدیران عالی امنیتی این است که هدف‌های

برنامه تحقق پیدا کند و این اطمینان ایجاد شود که روند اجرا به سمت و سوی اهداف از پیش تعیین شده و بدون هیچ گونه آسیب پذیری حرکت کند و در صورت مشاهده انحراف، اقدام لازم برای رفع و تصحیح آن بعمل می‌آید. از طرفی با توجه به نوع مأموریت سازمان‌ها و مجموعه‌های حفاظت اطلاعاتی که خود این‌ها به نوعی کارکرد نظارتی و کنترلی به خصوص بر جامعه اطلاعاتی دارند نیازمند نظارتی از جنس خود می‌باشند که این مهم صرفاً از جایگاهی همانند حفاظت اطلاعات ملی بر می‌آید که می‌تواند بر نظام حفاظت اطلاعاتی کشور کنترل و نظارت نماید.

۶) **تغییر ماهوی تهدیدات علیه قدرت ملی:** چرخش و تغییر ماهیت تهدیدات و آسیب‌های امنیتی و اطلاعاتی علیه قدرت ملی و گسترش تهدیدات به حوزه‌های غیرنظامی ضرورت اتخاذ راهکارها و رویکردهای مقابله‌ای نوین و متناسب با شرائط کنونی و نگاه به ظرفیت‌های درونی در ساخت قدرت ملی را اجتناب ناپذیر کرده است. بطوریکه در حال حاضر سرشت تهدیدات پیچیده‌تر، نادیده‌تر، امنیتی‌تر، اجتماعی‌تر شده و باید مدل امنیتی هوشمندتری داشته باشیم و تهدیدات به سمتی می‌رود که فروپاشی در عالم ذهن مهم‌تر از فروپاشی در فضای واقعی صورت می‌گیرد از این رو سیاست‌های حفاظت اطلاعاتی در کشور باید متناسب با این تهدیدات برنامه ریزی شود. (فرتوک زاده: ۱۳۹۱) تغییر ماهیت تهدیدات به نحوی گسترش یافته که سردار بلالی از مدیران دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی معتقد است که تهدیدات به جهت پیچیدگی، درهم تنیدگی، چندوجهی و متنوع شدن با گذشته تفاوت‌های زیادی کرده است و می‌توان ادعا کرد که در هر لحظه روش‌ها و شیوه‌های تهدید عوض می‌شود و چون تهدیدات چند وجهی شده است بنابراین حفاظت اطلاعات ما هم باید چند وجهی بشود به تعبیری نیاز به جایی داریم که تهدیدات و آسیب‌ها و هم‌چنین روش‌ها و متدهای سرویس‌های اطلاعاتی حریف را به همراه برنامه و اهداف آن‌ها رصد کند و متناسب با این تهدیدات اتاق فکری باشد با قابلیت‌های بالا و اندیشه‌های نو که اقدامات اطلاعاتی را به صورت ملی دنبال کند. که این اهداف در پرتو ایجاد حفاظت اطلاعات ملی در کشور محقق خواهد شد.

واکاوی حفاظت اطلاعات ملی در دیدگاه مقام معظم رهبری: با توجه به اینکه پس از پیروزی انقلاب اسلامی تهدیدات و توطئه‌های زیادی از طرف دشمنان خارجی و داخلی برای براندازی نظام جمهوری اسلامی صورت گرفته و سرویس‌های اطلاعاتی بیگانه با تشریک مساعی یکدیگر و با بهره‌گیری از گروهک‌های منحرف از هیچ اقدامی برای ضربه زدن به قدرت ملی کشور فروگذار نکرده و از شیوه‌های اطلاعاتی به ویژه جاسوسی حداکثر بهره را برده‌اند. اقدامات

حفاظت اطلاعاتی از همان ابتدای امر در منویات بنیانگذار جمهوری اسلامی و پس از ایشان مقام معظم رهبری (مدظله) قرار داشته بطوریکه با رویکرد مردمی برای مقابله با این تهدیدات تدابیر لازم و مؤثر را ابلاغ فرموده‌اند. مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه ای (مد ظله العالی) خطاب به مسئولین اطلاعاتی و حفاظت اطلاعاتی کشور در تاریخ ۱۳۸۸/۹/۸ می‌فرمایند: "دیگر شک نداشته باشید که امروز دستگاه‌های اطلاعاتی در مجموعه کشورهای استکباری و کسانی که دنباله رو آن‌ها و بر علیه نظام جمهوری اسلامی هستند، این‌ها، یک پروژه مشترک را در جهت اطلاعات علیه نظام جمهوری اسلامی تعریف کرده‌اند ... این اقتضا می‌کند هوشیاری ما را." (دفتر فرماندهی کل قوا: ۱۳۹۰)^۱

با توجه به وجود یک ائتلاف پنهان در سرویس‌های اطلاعاتی بیگانه برای همکاری مشترک در ضربه زدن به نظام ج.ا. که به درستی توسط رهبر معظم انقلاب رصد و هشدار داده شده است وجود یک ساختار متمرکز و هوشمند حفاظت اطلاعاتی که در کنار سایر سازمان‌ها نسبت به خنثی نمودن این فعالیت‌ها اقدام نماید از ضرورت‌های امنیتی کشور است که حفاظت اطلاعات ملی دارای چنین کارکردی می‌باشد.

ایشان در تاریخ ۸۵/۴/۶ می‌فرمایند: "آیا همه کاری را که باید بکنیم کرده‌ایم؟ آیا ما توانسته‌ایم در این کشور که تقریباً آماج حملات همه دستگاه‌ها و سرویس‌های اطلاعاتی فعال دنیا است ... آن حصار حفاظتی و اطلاعاتی لازم را ایجاد کنیم که دشمن نتواند آنچه را که لازم دارد جمع کند؟ یا اگر جمع کرد نتواند از آن استفاده کند؟" و همچنین در تاریخ ۸۷/۵/۲۳ ابلاغ نموده‌اند که: "هیچ نقطه‌ای از عرصه فعالیت اطلاعاتی نباید از نظر دور بماند. هیچ نقطه‌ای. یعنی سرگرم شدن به یک بخش، ما را مبدا از بخش‌های دیگر غافل کند." (همان: ۱۳۹۰)

با نگاهی به عملکرد سامانه حفاظت اطلاعاتی کشور و بروز حوادث امنیتی و تروریستی در کشور ضرورت ایجاد و شکل دهی یک حصار حفاظتی و اطلاعاتی مطمئن و مورد نظر معظم له بسیار مهم می‌باشد و از آنجائیکه بخش قابل توجهی از علل شکل گیری این مسائل به جهت خلاء و شکاف‌های موجود در میان سازمان‌ها و مجموعه‌های حفاظت اطلاعاتی کشور و نگاه

۱. رجوع شود به منظومه تدابیر و فرامین مقام معظم رهبری که توسط دفتر فرماندهی کل قوا در تاریخ ۱۳۹۰/۴/۴ برای روسای سازمان‌های حفاظت اطلاعات نیروهای مسلح ارسال گردیده است.

بخشی به موضوع امنیت ایجاد گردیده اهمیت ارائه یک الگوی راهبردی حفاظت اطلاعاتی که بتواند در ساخت درونی قدرت و استحکام آن مؤثر باشد بسیار زیاد است.

آسیب‌های امنیتی ناشی از نگاه بخشی و جزیره ای به موضوع حفاظت اطلاعاتی کشور آنقدر مهم و خسارت بار است که ایشان با تاکید بر ضرورت پرهیز جدی از این رویکرد در تاریخ ۸۸/۹/۸ می‌فرمایند: "دستگاه‌های اطلاعاتی ما اگر مثل جزیره عمل کنند، جدا جدا عمل کنند خودشان را از خیرات زیادی محروم کرده‌اند باید مثل ظروف مرتبط عمل کنند یعنی از امکانات و سرمایه‌های یکدیگر استفاده کنند." و همچنین می‌فرمایند: "مواظب باشید این تعصب بخشی از جمله مواردی است که دشمن به آن دل می‌بندد ... آنجائی که این تعصب موجب بشود که این بخش غیر خود را نفی کند. اشکال پیدا می‌کند، حمیت بخشی تا آنجا که می‌خواهد خود را اثبات کند چیز خوبی است." (همان: ۱۳۹۰) الگوی حفاظت اطلاعات ملی با توسعه نگاه ملی به موضوع امنیت و مدیریت ظرفیت‌های موجود در سامانه‌های حفاظت اطلاعاتی کشور از ایجاد شکاف در نظام امنیتی کشور جلوگیری نموده و حصار حفاظت اطلاعاتی کشور را کارآمدتر می‌سازد.

عدم آموزش و توجیه عمومی نسبت به اهمیت و ارزش اطلاعات از آسیب‌های امنیتی دیگری است که متأسفانه به دلیل سهل انگاری و ضعف بینش اطلاعاتی در سطح جامعه و مسئولین کشور بسیاری از اطلاعات بارزش و دارای طبقه بندی به راحتی در دسترس سرویس‌های اطلاعاتی بیگانه قرار می‌گیرد و دشمن با پازل نمودن اخبار کسب شده از سطح جامعه آن‌ها را تبدیل به اطلاعات دست اول نموده و هزینه‌ها و خسارت‌های سنگینی علیه قدرت ملی ایجاد می‌نماید. که به منظور مهار این آسیب‌ها و برای ساخت و استحکام قدرت ملی بهره گیری از الگوهای داخلی و بومی که از ظرفیت‌های درونی نشأت می‌گیرد بسیار ضروری به نظر می‌رسد. خلاء وجود یک الگویی که بتواند در سطح ملی مردم و مسئولین را نسبت به اهمیت اطلاعات و شیوه‌های حفاظت از آن آگاه نموده و با آموزش‌های لازم از بروز خسارت‌های غیر قابل جبران علیه قدرت ملی پیشگیری نماید بیش از هر زمان دیگر احساس می‌گردد. رهبر معظم انقلاب با تبیین اهمیت و ضرورت این امر می‌فرمایند: "در کشور ما متأسفانه، نه مردم و نه مسئولین نمی‌دانند که ارزش اطلاعات چقدر است. لذا اطلاعات را خیلی راحت می‌دهند، خیلی راحت نمی‌گیرند. یعنی کوتاهی می‌کنند در جمع کردن اطلاعات. به دستگاه‌های اطلاعاتی پشتیبانی نمی‌رسانند." (همان: ۱۳۹۰)

از منظر فوق برای استحکام بخشی به ساخت درونی قدرت با در نظر گرفتن اهمیت صیانت از اسرار نظام ضرورت ایجاد و پیاده سازی الگویی جهت آموزش و آگاهسازی مردم و نهادهای نمودن حفاظت از اطلاعات و اسرار نظام در سطح ملی بیش از بیش نمایان گردیده که تحقق این هدف در قالب حفاظت اطلاعات ملی امکانپذیر خواهد بود.

حفاظت اطلاعات ملی نیاز آینده

ترسیم الگوی راهبردی حفاظت اطلاعات ملی مبتنی بر نیازهای امنیتی آینده مستلزم شناسایی نیروهای پیشران حفاظتی است. نیروهای پیشران حفاظتی در این میان ممکن است شامل جنبه‌های مختلفی همچون جنبه فناوری مثلاً رشد دسترسی به توسعه فضای مجازی و امن در حوزه امنیت و اطلاعات و یا جنبه اجتماعی مثلاً رشد بی‌رویه تهدید نرم، تغییر باورها، نظام‌های ارزشی و فرهنگی، و نهایتاً شامل جنبه سیاسی مثلاً جابجایی قدرت یا براندازی فرهنگی و نرم اطلاعاتی گردد. فناوری از حوزه‌های مهم در عرصه آینده نگری حفاظت اطلاعات و به نوعی اثرگذارترین پیشران در این حوزه به شمار می‌رود. امروزه هیچ کشوری از نفوذ پیشرفتهای حیرت انگیز فناوری اطلاعات بیگانه نیست. انقلاب جهانی فناوری در دهه‌های اخیر با تغییرات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فردی در سراسر جهان همراه بوده است. بنابراین، ما در جهانی زندگی می‌کنیم که ویژگی بارز آن، تغییرات شتابنده و غیرقابل پیش بینی بودن آینده است. حال این سؤال مطرح است که مدیران حفاظت اطلاعاتی در قبال این تغییرات شتابنده محیطی چه وظایفی دارند؟ ضرورت آینده نگری در مدیریت حفاظت اطلاعات ملی چیست؟

در دنیای رقابتی امروز، با سرعت روزافزون تکنولوژی‌های اطلاعاتی، سیستم‌های حفاظتی بایستی آمادگی لازم را برای پاسخ به تغییرات امنیتی داشته باشند. در این میان فرصتی ساختاریافته برای نگاه به آینده و بررسی نقش علوم حفاظت اطلاعات در آینده بایستی در هر جامعه مغتنم شمرده شود. بحث آینده نگری حفاظت اطلاعات ملی پاسخی به نیازهای بخش مدیریت امنیتی کشور است که با هدف روزآمد کردن دانش مدیریت حفاظت اطلاعات در کشور، سیاستگذاری، تصمیم گیری و تدوین راهبردهای بلندمدت ملی و فراملی صورت می‌گیرد. لذا آینده نگری حفاظت اطلاعات ملی تلاشی سیستماتیک برای بررسی درازمدت آینده امنیتی محیط ملی به منظور شناسایی پدیده‌های نوظهور و حوزه‌های زیربنایی امنیت راهبردی است که بیشترین منافع امنیت ملی را دربرداشته باشد. بنابراین، درجهان امروز ترسیم آینده امن و آینده نگری حفاظت اطلاعات ملی یک ضرورت است. از این رو مدیران، بویژه مدیران حفاظت اطلاعات ملی کشور بایستی ضمن الزام به تجهیز علوم امنیتی و ترسیم

آینده و آینده نگری حفاظت اطلاعات ملی، هنر مدیریت در محیط بی ثبات و پویا و چگونگی برخورد با پدیده ناامنی‌ها و بهره برداری از آن را بیاموزند. داشتن نگرش عمیق و ژرف نگری از تحولات شتابنده محیطی و کلان نگری که حاصل توجه عمیق به آینده است نیاز مدیران حفاظت اطلاعات ملی کشور است.

روش و یافته‌های تحقیق

در این تحقیق پس از مطالعات اسنادی و کتابخانه ای گسترده پیرامون موضوع و استخراج مفاهیم اصلی مرتبط با چارچوب نظری، با انجام مصاحبه اولیه و مقدماتی، نظرات و دیدگاه تعدادی از نخبگان امنیتی و حفاظتی جمع آوری و متعاقباً با بهره گیری از نتایج حاصله اقدام به تنظیم محورهای مصاحبه اصلی و نهائی و انجام آن با تعداد ۳۸ نفر از مسئولین و صاحب نظران امنیتی و حراستی تا حصول اشباع نظری ادامه یافت.

با توجه به اینکه این تحقیق با بهره گیری از روش داده بنیاد صورت گرفته است متن مصاحبه با مطالعه دقیق و استخراج تفاسیر و بخش هائی که حاوی واحد معنائی می‌باشد مورد کدگذاری قرار گرفته و پس از کدگذاری، استخراج مفاهیم با مقایسه و طبقه بندی کدها مبتنی بر اینکه به یک جنبه مشترک اشاره داشته باشند صورت گرفته است. با بهره گیری از چندین مفهوم، مقوله‌ها تعیین گردیده و مقوله‌ها نیز در قالب خاصی به نظریه تبدیل گردیده است که یافته‌های حاصله مبین نقش حفاظت اطلاعات ملی در استحکام بخشی به ساخت درونی قدرت ملی در سه مؤلفه اصلی تهدیدات ملی، منافع ملی و اهداف ملی به شرح زیر می‌باشد.

نقش حفاظت اطلاعات ملی در استحکام ساخت درونی قدرت ملی

در الگوی حفاظت اطلاعات ملی سه مؤلفه اصلی تهدیدات ملی، منافع ملی و اهداف ملی تبیین کننده ضرورت و اهمیت ایجاد چنین سیستم و نهادی در کشور و تعیین کننده چارچوب کلی آن است. شناخت و درک از تهدیدات جدید و پیش رو و آسیب هائی که باعث درز و سرقت اطلاعات ملی در کشور می‌گردد این ضرورت را نمایان می‌کند که بایستی متناسب با شکل جدید تهدیدات الگوی جدیدی نیز برای مقابله با آن پیش بینی گردد (نادی: ۱۳۹۲: ۱۸۳).

الزامات اشاره شده در جدول زیر که حاصل یافته‌های تحقیق از نظرات نخبگان می‌باشد بیانگر اهمیت اتخاذ رویکردهای ملی و یکپارچه و انسجام گرا در بخشی از اقدامات مربوط به استحکام ساخت درونی قدرت در حوزه نهادهای امنیتی و ساختار متمرکز حفاظت اطلاعاتی می‌باشد. که عناصر استحکام بخش ساخت درونی قدرت نیز متأثر از این الزامات در این جدول ذکر گردیده است.

سؤال	مؤلفه	الزامات ایجاد حفاظت اطلاعات ملی	عناصر استحکام بخش در ساخت درونی قدرت
الزامات ایجاد حفاظت اطلاعات ملی و نقش آن در استحکام ساخت درونی قدرت ملی چیست؟	تهدیدات ملی	ظهور و بروز تهدیدات جدید و گسترش و توسعه ابعاد و سطوح آن (تغییر جنس، سمت و نوع تهدیدات و آسیب‌های امنیتی)	هم تکمیلی نهادی در مقابله با تهدیدات نوین
		تهدیدات دشمنان به صورت تمرکزی و یکپارچه و با اتحاد یکدیگر عمل می‌کنند	هم تکمیلی نهادی در مقابله با تهدیدات یکپارچه
		افزایش سطح دسترسی مردم به اطلاعات ملی و بهره گیری عمومی از فضای سایبر و اینترنت و سهولت سرقت اطلاعات در فضای مجازی	جامعیت بخشی به اقدامات حفاظتی
		شرایط ژئوپلیتیکی و جغرافیائی کشور (در مسیر تعاملات بین المللی قرار داشته و با همسایگان بیشتری دارد) سطح درز و افشاء و سرقت اطلاعات را افزایش داده و نیاز به تمهیدات ملی و جامع دارد	احیا و ارتقاء ظرفیت‌های درونی با تقویت انسجام ملی و دینی
		ضرورت رصد مستمر تهدیدات و آسیب‌ها برای جلوگیری از غافلگیری راهبردی و ایجاد اتاق فکر راهبردی حفاظت اطلاعاتی.	ایجاد مرکز ملی آینده نگری و سناریوسازی امنیتی
	اهداف ملی	ایجاد بستر امن برای بهره گیری از فناوری و فرصت‌های توسعه ای فضای مجازی در سطح ملی	ایجاد شورای ملی صیانت از فضای تبادل اطلاعات و امنیت فناوری
		حفاظت از اطلاعات ملی باید تبدیل به فرهنگ ملی بشود و لازم است از همان ابتدا و از مدارس و از خانواده‌ها شروع کرد.	فرهنگ سازی ملی حفاظت اطلاعاتی
		پرهیز از نگاه جزیره‌ای و بخشی به امور حفاظتی و امنیتی و نیاز به الگویی که سهم هر بخش از مجموعه‌های نظام (دولتی و خصوصی) را در حفاظت از اطلاعات ملی تعیین کند	انسجام بخشی نهادی با الگوی حفاظت اطلاعات ملی
		ضرورت تنظیم سند راهبردی حفاظت اطلاعات ملی	تهیه و تنظیم اسناد

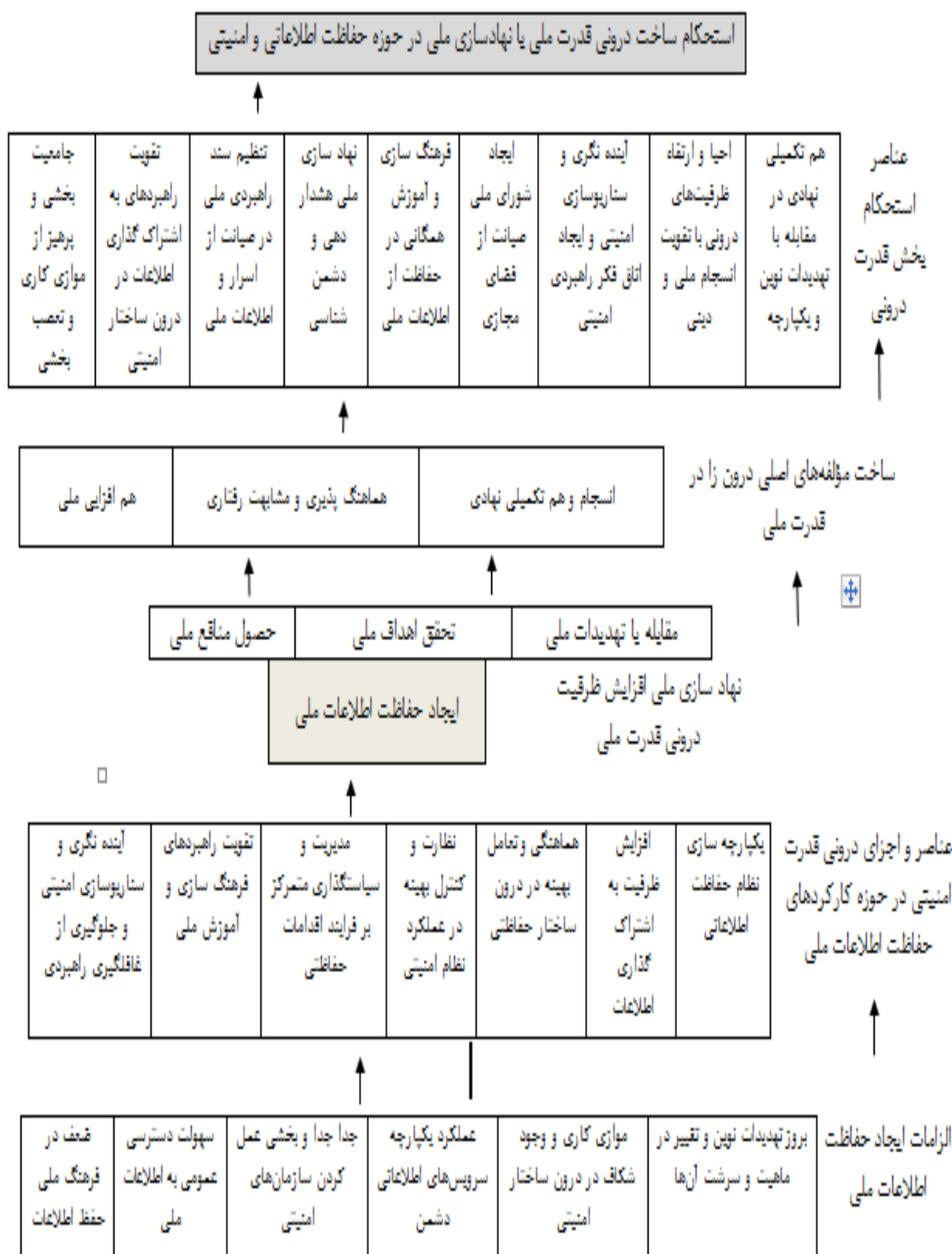
راهنمایی یکسان و همگرا	برای تعیین مأموریت و وظایف وزارتخانه‌ها و بخش خصوصی برای حفاظت از اطلاعات ملی (زیرساخت‌ها و منابع حیاتی و نخبگان و ...)		
ایجاد نهاد ملی آگاهسازی و آموزش	ضرورت نهادینه سازی نگاه یکسان به ارزش اطلاعات در فرایند چرخش اطلاعات در بخش‌های مختلف		
مدیریت متمرکز در نظارت و کنترل ملی	جلوگیری از درهم ریختگی، موازی کاری و تداخل مأموریتی دستگاه‌های امنیتی و حفاظت اطلاعاتی	م ر ز م	
ایجاد مرجع سیاستگذاری یکسان و ملی	خلاء وجود مرجع اثربخش هماهنگ کننده و سیاستگذار اطلاعاتی و حفاظت اطلاعاتی و شکاف‌های متعدد در جامعه امنیتی کشور		
تحول در نظام آموزشی و امنیتی و پشتیبانی دانشی	ایجاد بستر آموزش مشترک و متمرکز حفاظت اطلاعاتی در کشور جهت ارتقاء و بهره وری از ظرفیت‌های موجود و انتقال و مدیریت دانش در جامعه حفاظت اطلاعاتی		
نهاد سازی ملی آگاهسازی و هشدار دهی	نهادسازی برای توجیه و آگاهسازی ملی و عمومی و آموزش اختصاصی به مدیران و کارگزاران نظام و خانواده آنان		
استاندارسازی و سنجش ملی حفظ اطلاعات	نظارت و کنترل بر عملکرد سامانه‌های حفاظت اطلاعاتی، ارزیابی و سنجش و استانداردسازی فعالیت‌های حفاظتی		

نتیجه گیری

استحکام ساخت درونی نظام سیاسی را می‌توان به عنوان یکی از راهبردهای بنیادین حکومت داری دانست. چنین نگرشی در رهیافت‌های مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) درارتباط با چگونگی پیوندهای اجتماعی، سیاسی و راهبردی مورد تاکید قرار گرفته است. موضوع استحکام ساخت درونی نظام در هر کشوری تابعی از ایفای نقش هم تکمیلی نهادهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی و امنیتی می‌باشد.

در ساختار حفاظت اطلاعاتی به عنوان بخشی از نهادهای امنیتی کشور چنانچه بتوان با ایجاد نهادی ملی، انسجام و هماهنگی را در این ساختار بوجود آورد و از الگوهای داخلی و بومی بهره جست می‌توان انتظار داشت که کارکردهای این الگو که در این مقاله از آن به عنوان حفاظت اطلاعات ملی یاد شده است باعث استحکام ساخت درونی قدرت ملی گردد.

تحول و تغییر در ماهیت و جنس تهدیدات در عصر کنونی و آسیب‌های چالش‌زا برای امنیت ملی که از سمت سرویس‌های اطلاعاتی بیگانه قدرت ملی را به تضعیف و کاهش می‌کشاند توجه به الگوهای جدید و کارآمد در ساختار حفاظت اطلاعاتی برای استحکام ساخت درونی قدرت اجتناب ناپذیر می‌نماید. مدل تحلیلی از نقش حفاظت اطلاعات ملی در استحکام ساخت قدرت درونی با توجه به الزامات ایجاد چنین نهادی و نقش کارکردهای انسجام‌گرای آن در قالب شکل زیر قابل ارائه است:

منابع

۱. امام خامنه ای مدظله العالی (۱۳۸۱)؛ *نرم/افزار حدیث ولایت*، ویرایش دوم، سخنرانی ۸۱/۱۰/۱۹.
۲. امام خامنه ای مد ظله العالی (۱۳۸۱)؛ *بیانات در دیدار با مسئولین سازمان‌های حفاظت اطلاعات نیروهای مسلح*، ۸۸/۹/۸.
۳. اودوم ویلیام ای (۱۳۸۴)؛ *سامان دادن به اطلاعات برای آمریکایی امن تر*، ترجمه سید مجید نوری، معاونت پژوهشی دانشکده امام باقر (ع).
۴. بوریس دی. برکوویتز و آلن ای. گودمن (۱۳۸۴)؛ *"بهترین حقایق اطلاعات در عصر اطلاع رسانی"*، تهران، نشر دانشکده امام باقر (ع).
۵. حسن بیگی، ابراهیم (۱۳۸۹)؛ *مدیریت حفاظت اطلاعات ملی - همایش حفاظت اطلاعات ملی - دانشکده امام هادی (ع) - تهران*.
۶. حسن بیگی، ابراهیم (۱۳۹۰)؛ *مدیریت راهبردی*، نشر سمت.
۷. دکترین اطلاعات مشترک، ترجمه پژوهشکده اطلاعات، دانشکده اطلاعات، ۱۳۸۵.
۸. راهبرد ملی آمریکا در حفاظت از زیرساخت‌ها و منابع کلیدی، ۲۰۰۳، تهران، نشر موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی
۹. عساریان نژاد، حسین (۱۳۸۵)؛ *آینده نگاری در سازمانهای امنیتی - تهران - جامعه اطلاعاتی*.
۱۰. کلارک رابرت ام (۱۳۸۶)؛ *تجزیه و تحلیل اطلاعات یک رویکرد هدف محور* ترجمه محمد صادق بحری، دانشکده اطلاعات.
۱۱. کمیسون تدوین استراتژی امنیت ملی آمریکا، ۲۰۰۱، *استراتژی امنیت ملی آمریکا در قرن ۲۱*، نشر ابرار معاصر، چاپ چهارم.
۱۲. گادسون روی و دیگران (۱۳۸۳)؛ *اطلاعات آمریکا بر سر دو راهی*، ترجمه معاونت پژوهشی دانشکده، نوری مجید، معاونت پژوهشی دانشکده امام محمد باقر (ع)
۱۳. گری گوری. اف ترورتون (۲۰۰۱)؛ *"تجدید ساختار اطلاعات در عصر اطلاع رسانی"*، تهران، نشر دانشکده امام باقر (ع)
۱۴. لاکوئر، والتر (۱۳۸۰)؛ *جهان اسرار* ترجمه معاونت پژوهشی دانشکده امام محمد باقر (ع)،
۱۵. متقی، ابراهیم (۱۳۹۴)؛ *سخنرانی در همایش ساخت درونی قدرت*، ستاد نیروی دریایی ارتش ج.ا.
۱۶. مولایی یوسف (۱۳۸۹)؛ *"اشراف اطلاعاتی محصول یا فرایند"*، مجموعه مقالات اشراف اطلاعاتی، دانشگاه جامع امام حسین، (ع) دانشکده اطلاعات و امنیت.

۱۷. نادی، حمیدرضا (۱۳۹۲)؛ "ارائه الگوی راهبردی حفاظت اطلاعات ملی جمهوری اسلامی ایران"، رساله دکترای دانشگاه عالی دفاع ملی.

18. Berkowitz, Bruce D. *sterategic intelligence for American national security*, Princeton university press, new jercey, 1989
19. Evera Stephen van (1992), *the hard realities of international politics*, boston review, vol 17, no6
20. Jan Eloff, Mariki Eloff, "*Information security Management* – A new Paradigm, proceedings of SAICSIT 2003, pages 130 – 136

